РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на земеделието и храните
Българска агенция по безопасност на храните

ПЕРИОДИЧЕН БЮЛЕТИН по растителна защита

за периода до 31 март 2024 година

СОФИЯ, 2024

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg
☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

ПШЕНИЦА И ЕЧЕМИК

Основни вредители за периода:

- ✓ **Плевели**
- ✓ **Обикновена полевка */Microtus arvalis/***
- ✓ **Обикновен житен бегач */Zabrus tenebrioides/***
- ✓ **Септориози */Septoria tritici, Septoria nodorum/***
- ✓ **Мрежести петна */Pyrenophora teres/***

Плевели

Посевите на зимните житни култури със слята повърхност се заплевеляват от около 100 вида плевели. Широко разпространени са следните видове:

- **Зимно-пролетни плевели**

Обикновена ралица (*Consolida regalis*)

Синя метличина (*Centaurea cyanus*)

Полски мак (*Papaver rhoeas*)

Едроцветна глушина (*Vicia grandiflora*)

- **Ранни пролетни плевели**

Колендро (*Bifora radians*)

Полски синап (*Sinapis arvensis*)

Копиевидно/безлистно секирче/змийски очи (*Lathyrus aphaca*) и др.

- **Ефемери**

Бръшлянолистно великденче (*Veronica hederifolia*)

Звездица/врабчови чревца (*Stelaria media*)

Сенникова весларка (*Holosteum umbellatum*) и др.

За успешно извеждане на борбата с плевелите в зърнено-житните култури и постигането на максимален ефект от внасяне на хербициди е необходимо да се спазват следните условия:

- Да се определи видовият състав на плевелите във всяко отделно поле;
- Да се определи фенофазата на развитие на плевелите и степента на заплевеляване на единица площ;
- Да се определи фенофазата на развитие на културите и фитосанитарното им състояние;
- Да се уточни предварително активното вещество и механизмът на действие на избрания хербицид;
- Да се имат предвид метеорологичните условия по време на внасяне на хербицидите, почвената влага и гъстотата на посева.

Обикновена полевка /Microtus arvalis/

Неприятелят се храни със зелените части на растенията и по-рядко със семена. Живее на колонии в система от преплетени дълги ходове с различен брой дупки на повърхността. Обитаемите колонии се разпознават по изхвърлената пръст до добре изгладения отвор, по екскрементите около отвора и вмъкнатите зелени листа в него, както и с по-добре очертаните отъпкани пътечки, които водят до отвора. Видът се размножава няколко пъти в годината, а при благоприятни условия и целогодишно.

Химичният контрол върху популацията е добре да приключи до началото на активната вегетация на културите, когато дупките се виждат добре и примамките се приемат с по-голяма охота след дългата зима. **Праг на икономическа вредност:**

- пролет - 1 брой активни колонии/дка.

Обикновен житен бегач /Zabrus tenebrioides/

Неприятелят представлява проблем на площи с монокултурно отглеждане на зимни житни култури.
При затопляне на времето през пролетта зимуващите ларви на житния бегач, продължават вредната си дейност, като прегризват листата и младите стъбла, сдъвкват ги и изсмукват сока, без да засягат жилките. Повредените растения изсъхват и имат вид на малки туфички, подобни на дреб от кълчища. На тези места силно повредените растения загиват и в посевите се образуват петна.

Мерки за контрол на житните бегачи:

- Спазването на правилно сеитбообръщение, обработка на почвата и контрол на житните плевели. Числеността на неприятеля е по-голяма в посеви, около които има необработени площи, заплевелени с пирей.
- При монокултурно отглеждане за ефикасен контрол върху неприятеля е задължителното третиране на семената с разрешените за целта инсектициди.
- След поникване на житните растения, особено на „повторки", трябва да се правят обследвания за появата на ларвите на бегача.

Септориози по житните /Septoria tritici, Septoria nodorum/

Ран листен пригор (листни петна) по пшеницата /Septoria tritici/ се открива още през есента по най-долните листа. Първоначално петната са дребни, сиво-зелени и бързо нарастват. През пролетта разпространението на болестта продължава до настъпване на фаза вретенене. Петната през този период са кафяви, продълговати, разположени надлъжно на нерватурата. Силно нападнатите растения образуват малки класове, с дребни и спарушени зърна.

Септориоза по пшеницата /Septoria nodorum/ се проявява по зелените части на растенията (листа, възли и особено по горната част на плевите и осилите при израсналите растения), като образуват кафяви петна с пожълтели тъкани около тях. Сливането на петната води до създаването на неправилни участъци с хлоротичен венец, причиняващи пригори.
Борбата първо се провежда с агротехнически методи, които целят унищожаване на растителните остатъци, където се запазва патогена, и спазване на 2-3 годишно сеитбообращение.

Мрежести петна /Pyrenophora teres/

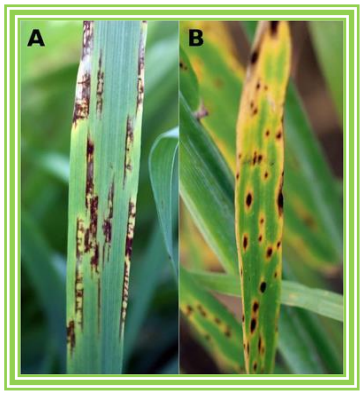

Патогенът се пренася със семената или се запазва в растителните остатъци. По младите листа се появяват светлокафяви петна, прошарени с фини линии във вид на мрежа. Листата завяхват от върха към основата и бързо загиват. Болестта се появява обикновено още през есента, симптомите наподобяват тези на септориозите. Топлата и продължителна есен благоприятства ранната поява и развитие на болестта. Агротехническите мерки за борба са употребата на здрав посевен материал, устойчиви сортове, оптимални условия на сеитба, балансирано торене, унищожаване на самосевките и растителните остатъци.

РАПИЦА

Основни вредители за периода:

- ✓ **Плевели**
- ✓ **Обикновена полевка /*Microtus arvalis*/**
- ✓ **Рапична стъблена бълха /*Psylliodes chrysocephalus*/**
- ✓ **Рапичен стъблен скритохоботник /*Ceutorhynchus napi*/**
- ✓ **Сухо стъблено гниене (Фомоза) /*Leptosphaeria maculans*/**

Късно есенно и ранно пролетно заплевеляване

Причинява се от три основни групи плевели: пролетно-есенни (целогодишни) ефемери, ранни пролетни и зимно-пролетни.

Зимно-пролетните плевели са най-голямата група, широко разпространени в рапичните посеви у нас. По-голямата част от семената им покълват през есента, а останалите през пролетта. Между най-важните представители от тази група са: ветрушка (*Apera spica venti*), полска лисича опашка (*Alopecurus myosuroides*), едногодишен райграс (*Lolium rigidum*), обикновена синя метличина (*Centaurea cyanus*), полска овсига (*Bromus arvensis*), див мак (*Papaver rhoeas*), врабчово семе (*Lithospermum officinale*), полско лютиче (*Ranunculus arvensis*), лечебна лайка (*Matricaria chamomilla*), видове глушина (*Vicia* sp.) и др. С особено висок вреден потенциал сред посочените плевели са дивият мак, лайката, подрумчето и ветрушката. Стъблото на ветрушката се увива около работните органи на комбайна и причинява трудности при жътвата.

Самосевките от житни култури също могат да се обособят като вредни плевели за рапицата. Тяхното намножаване е свързано с времето на жътвата и до голяма степен с качествената основна и предсеитбена обработка на почвата.

От многогодишните плевели най-често срещаният вид в посевите с рапица е паламида (*Cirsium arvense*). Тя е изключително конкурентноспособен вид на културните растения, поради лесното ѝ вегетативно размножаване с издънки. Контролът над този плевел е труден и за постигане на успех са необходими системни практики.

Обикновена полевка /Microtus arvalis/

При топла и суха зима размножителната способност на полевката е много голяма. Тя се размножава целогодишно. Храни се със зелената част на растението. Повредите се наблюдават от поникването на растенията до жътва. При голямо нападение посевът се оголва.

Рапична стъблена бълха /Psylliodes chrysocephalus/

Възрастните бълхи се появяват от март до юли. Неприятелят се концентрира по рапицата веднага след нейното поникване. Тогава младите растения са най-чувствителни на повредите. Възрастните повреждат кълновете, котиледоните и младите листа. Те нагризват горния или долния епидермис и паренхима във вид на малки отвори.

Рапичен стъблен скритохоботник /Ceutorhynchus napi/

Това е първият неприятел по рапицата, който се появява през пролетта при температура на въздуха 10-12 градуса, почвена температура над 5-6 градуса в повърхностния 5 см слой. Особено опасен е в райони с късни пролетни слани и при пропускливи, бързо просъхващи през пролетта почви. Неприятелят причинява характерно изкривяване на стъблото във форма на буквата S и появата на пукнатини при късни мразове и силни валежи. След 1-2 седмично хранене възрастните насекоми снасят яйцата по главните стъбла. Ларвите се вгризват във вътрешността на стъблата. На местата на пробождане се създават условия за проникване на причинителите на болестите прикореново, стъблено и сухо гниене.

Химичният контрол е насочен срещу възрастните преди яйцеснасяне и се предприема при достигане на **Праг на икономическа вредност:**

- при температура на въздуха 8-10°C - 2-4 бр. възрастни/м^2.

Сухо стъблено гниене (Фомоза) /Leptosphaeria maculans/

Фомозата е най-вредоносна в ранните фази от развитието на растенията, до фенофаза „6-ти лист". Първите симптоми се появяват по котиледоните и долните листа на растението. По нападнатите части и листните петури се появяват белезникави петна, които засъхват и около тях се появява тъмен контур. Спорите на гъбата се разпространяват с дъждовни капки по всички части на растенията, причинявайки сивкави петна, покрити с черни точки (пикнидии).

ТРАЙНИ НАСАЖДЕНИЯ

С голямо значение при трайните насаждения са третиранията през невегетационния период или така наречените „зимни пръскания“, които се извършват в периода след листопад и след преминаване на студовете до набъбване на пъпките. Те са насочени срещу зимуващите стадии на неприятели, като понякога се комбинират с фунгициди за едновременна борба срещу причинители на болести. Зимните пръскания се провеждат с висока разходна норма на работните разтвори (100-120 л/дка) и на едри капки, което налага да се подбират подходящи дюзи на разпръсквачите, за да се облеят дърветата. При младите неплододаващи градини, малините и ягодите, повърхността за опръскване на растенията е по-малка и в тези случаи разходът на работен разтвор е до 100 л/дка.
За постигането на висок ефект от зимните пръскания, те трябва да се провеждат, колкото е възможно по-близо до момента на разпукване на пъпките. През този период неприятелите са по-чувствителни на използваните продукти за растителна защита. Това пръскане се нарича ранно пролетно или закъсняло зимно пръскане. Тези третирания в овощните насаждения трябва да се извеждат в тихи и слънчеви дни, при температура на въздуха над 5°C и скорост на вятъра до 2-3 m/s.

СЕМКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

Основни вредители за периода

- ✓ **Червен овощен акар *[Panonychus (Tetranychus) ulmi]***
- ✓ **Калифорнийска щитоностна въшка *[Quadraspidiotus perniciosus (Comstockaspis perniciosa)]***
- ✓ **Обикновена крушова листна бълха *[Cacopsylla pyri]***
- ✓ **Листозавивачки *[сем. Tortricidae]***
- ✓ **Ябълков цветопробивач *[Anthonomus pomorum]***
- ✓ **Огнен пригор *[Erwinia amylovora]***

Червен овощен акар [Panonychus (Tetranychus) ulmi]

Червеният овощен акар презимува като яйце по клонките, клоните и кората на дърветата. През пролетта при температура над 7,7°C диапаузата се прекратява и започва развитието на ембриото. Излюпването на ларвите от зимните яйца започва в началото на цъфтежа на ябълката или няколко дни след приключването му. При масово нападение местата, където са струпани яйцата, придобиват червен цвят. Излюпените ларви нападат младите листенца, от които смучат сок, предимно от долната страна на листата, но се срещат и по горната им страна. **Праг на икономическа вредност:**
- във фенофаза зимен покой - 60-80 бр.яйца/10 см клонка;
- във фенофаза бутонизация - 1-2 бр. ларви/лист.

Калифорнийска щитоностна въшка /Quadraspidiotus perniciosus (Comstockaspis perniciosa)/

Калифорнийската щитоносна въшка е много опасен неприятел на овощните дървета, разпространен в цялата страна. Най-силно напада ябълката и крушата, но се среща и по останалите овощни видове, особено по прасковите и черешите. Зимува като ларва от първа възраст по кората на клонките и стъблото, която завършва развитието си по време на цъфтежа на ябълките. **Праг на икономическа вредност:**

- във фенофаза зимен покой - 2% нападнати летораси.

Обикновена крушова листна бълха /Cacopsylla pyri/

Зимува като възрастно, най-често под напуканата кора на дърветата или под окапалите листа. Бълхите напускат местата на зимуване през пролетта, при повишаване на средноденонощната температура на въздуха за десетина дни над 2,5^{0}C и се заселват по късите, торбестите и слабите клончета. Възрастните се нуждаят от допълнително хранене.

Освен преките повреди, които причинява на дърветата, като смуче сок от всичките им части, предизвиква и неблагоприятни промени в обменните процеси. Най-силно е отрицателното ѝ въздействие върху дърветата, вследствие пренасянето на фитоплазма, запушваща проводящите съдове и предизвикваща закърняване и загиване на крушовите дървета.

Праг на икономическа вредност:

- във фенофаза разпукване на пъпките, зелен конус, „миши уши" – 2-3 бр. ларви и възрастни/ 100 пъпки.

Листозавивачки /сем. Tortricidae/

Насекомите, обединени под името листозавивачка, имат повсеместно разпространение и са едни от най-значимите вредители за овощните дървета, лозата и ягодоплодните растения.

Листозавивачките развиват едно или две поколения през годината. Зимуват като яйца, ларви или какавиди, в характерни щитчета или пашкулчета, приготвени от копринени нишки, екскременти и растителни части. Обикновено укритията се намират в разклоненията на клоните и клонките, под напуканата кора, под външните люспи на пъпките, под сухите растителни остатъци и т.н.

Гъсениците се появяват рано напролет едновременно с възобновяване на развитието на растенията. Първоначално нападат набъбващите пъпки, като ги изгризват, поради което те потъмняват,

изсъхват и се оронват.

Праг на икономическа вредност:

1. **Ябълка, череша, вишня, праскова**

- ***във фенофаза „зимен покой“ - 3-5 яйчни групички/дърво;***

2. **Круша, слива**

- ***във фенофаза „зимен покой“ – 1 яйчна групичка/100 см клонка;***

Ябълков цветопробивач /Anthonomus pomorum/

Зимува като възрастно насекомо и се активизира напролет, преди набъбването и разпукването на пъпките, при средна температура над 8^0C. Ябълковият цветопробивач е проблем в старите овощни градини, откъдето видът се разселва. В насаждения с редовни растителнозищитни мероприятия неприятелят напада предимно крайните дървета, но при висока численост се наблюдава в целия масив. Той е особено вреден за алтернативно плододаващите дървета, където цветовете са по-малко. Вредят възрастното и ларвата, като по-големи са повредите от ларвата. Ето защо особено важно е да се намали плътността на брумбарите преди началото на яйцеснасянето. Химичният контрол е насочен срещу възрастното, преди яйцеснасяне.

Крушов пъпков пробивач /Anthonomus pyri/

Зимува като яйце в пъпките и като възрастно под старата и напукана кора или други укрития. Ларвите от най-рано снесените през есента яйца се излюпват още през януари, особено при по-топло време. Презимувалите брумбари се появяват през пролетта, преди набъбването на смесените и листни пъпки. След излюпване на ларвите, те се хранят с цветните части на плодните пъпки и унищожават напълно цветните и листни пъпки.

Огнен пригор /Erwinia amylovora/

Огненият пригор е много вредоносна и силно инфекциозна болест, предизвикваща бързо загиване на заразените растения. Патогенът се запазва в нападнатите растителни части. Разпространението му се извършва по механичен начин – чрез водните капки, вятъра, насекомите и птиците.

При установено нападение от огнен пригор при семковите овощни видове резитбата да се извърши в периода на покой (месеците декември, януари и февруари), в сухо време.

Болните клони да се изрежат на около 70 см под мястото на инфекцията и да се изгарят след изнасяне от градината. Инструментите за резитба да се дезинфекцират в 10% белина, формалин или спирт за горене.

Непосредствено след резитбата, раните с диаметър по-голям от 2,5 см, се замазват с блажна боя, овощарски мехлем или се използва готова замазка (паста). Тази мярка е задължителна, тъй като ограничава навлизането на вторична инфекция и подпомага процеса на калусообразуване.

Изрязаните клони и летораст се изнасят извън градината и се изгарят или се раздробяват с помощта на дробилна машина за дървесина и се използват като органичен тор. Загиналите дървета трябва да се изкоренят внимателно и да се унищожат.

КОСТИЛКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

Основни вредители за периода

- ✓ **Малка зимна педомерка /*Operophtera (Cheimatobia) brumata*/**
- ✓ **Черна сливова плодова оса /*Hoplocampa minuta*/**

Малка зимна педомерка /Operophtera (Cheimatobia) brumata/

Неприятелят развива едно поколение годишно. Зимува като яйце по клоните. Излюпването на гъсениците съвпада с набъбването на пъпките на овощните видове. Младите гъсеници се спускат по копринени нишки, движат се известно време по пъпките, след което се вгризват в тях. **Праг на икономическа вредност:**

- във фенофаза „зимен покой“ - 2-5 яйца/2 линейни метра 2-3 годишни клонки;

- преди цъфтеж - 10-12 бр. гъсеници/100 стръсквания или 8-10% повредени пъпки.

Черна сливова плодова оса /Hoplocampa minuta/

Това е един от най-опасните неприятели по сливата. Летежът на осите започва по време на цъфтежа на трънкосливите, които цъфтят малко по-рано от джанките и сливите. Осите снасят в чашката на цветчето,

откъдето излюпената ларва навлиза в младите плодчета и се изхранва с вътрешността на костилката. Една ларва повреждa до 5 плодчета, които след това падат на земята заедно с дръжката. Химичен контрол да се проведе при **ПИВ:**

- ***във фенофаза бутонизация-цветни розетки - до началото на цъфтеж - 2-3 бр. възрастни/10 стръскани клона.***

ЛОЗЯ

Основни вредители за периода

✓ **Лозова щитовка /*Pulvinaria vitis*/**

Лозова щитовка /Pulvinaria vitis/

Лозовата щитовка развива едно поколение годишно и зимува като ларва от втора възраст под старата кора на стъблото и по едногодишните пръчки. През пролетта, при започване на сокодвижението, ларвите се придвижват към леторастите, намират подходящо място, където се установяват за постоянно, смучат сок, нарастват и се оформят във възрасни индивиди. При храненето си отделят обилно медена роса, с която силно замърсяват растението.

За повече информация ползвайте Бюлетините на Областните дирекции по безопасност на храните!

За извеждане на борбата с болестите, неприятелите и плевелите да се прилагат само разрешените за употреба продукти за растителна защита при съответната култура, вредител и в регистрираната доза!

Съгласно чл. 107, т. 3 от **Закона за защита на растенията** *(обн. ДВ бр. 61 от 25.07.2014 г.),* се забранява прилагането на продукти за растителна защита чрез въздушно пръскане!

Като изключение от забраната, продукти за растителна защита могат да се прилагат чрез въздушно пръскане само след писмено разрешение, издадено от директора на Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ), когато е налице опасност за растенията и растителните продукти, посочена в чл. 109 ал. 1 от Закона за защита на растенията.

Съгласно Закона за пчеларството *(обн. ДВ, бр. 57 от 24.06.2003г.):*

Чл. 33. (1) Забранява се употребата на продукти за растителна защита и препарати за дезинфекция и дезинсекция върху земеделски и горски култури, трайни и крайпътни насаждения и медоносна растителност, намиращи се във фаза на цъфтеж и през периода на отделяне на мана.

(2) *(Изм. - ДВ, бр. 8 от 2011 г., в сила от 25.01.2011 г.)* При масово проявление на вредители и авиационно третиране на земеделски и/или горски култури, с продукти и/или препарати за растителна защита по ал. 1 в райони, в които има пчелини, собственикът на земеделската и/или горската култура осъществява третирането, след писмено разрешение на областната дирекция по безопасност на храните.

Закупуването на продукти за растителна защита трябва да става само от търговски фирми, притежаващи Разрешение/Удостоверение за търговия с ПРЗ!

Изготвил:
Нина Герасимова – старши експерт в дирекция РЗККППЗ